Research Articles
Received: 2023-03-31 **Revised:** 2023-06-26 **Accepted:** 2023-06-28

การพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูสังคมศึกษาตามกรอบสมรรถนะด้านการสอน
The Enhancement of Professional Teaching Capacity for Social Studies Teachers

เขมินทรา ตันธิกุล [1]
Kheminthar Tanthikun
ทองสาย ศักดิ์วีระกุล [2]
Thongsai Sakbeerakul
Corresponding Author E-mail: nokkmtcnx@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอน 2) พัฒนาสมรรถนะด้านการสอน 3) สะท้อนผลจากการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอน 4) ผลการวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 16 รูป/คน ได้มาจากวิธีการเลือกแบบเจาะจง การดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาความต้องการสมรรถนะที่นำมาใช้ในการจัดการสอน 2) พัฒนารูปแบบสมรรถนะด้านการสอนและนำไปใช้ 3) การใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย 4) รายงานการสะท้อนกลับของกิจกรรม (AAR)

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาความต้องการของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นผู้เรียน ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้จัดการห้องเรียน และด้านการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ส่วนระดับความต้องการน้อยที่สุดคือ ด้านผลย้อนกลับและการประเมินผลผู้เรียน ผลการพัฒนาสมรรถนะ ด้านการสอนของนักศึกษา พบว่าด้านการสอนของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการสะท้อนผลการพัฒนาสมรรถนะ พบว่า นักศึกษาและอาจารย์เข้าร่วมการปฏิบัติงานร้อยละ 90 สะท้อนผลและในเชิงคุณภาพ

นักศึกษามีผลการปฏิบัติ/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง จำนวน 11 กิจกรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความหลากหลาย มีการผลิตสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของในกิจกรรมด้านความพึงพอใจต่อการพัฒนาการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, สมรรถนะด้านการสอน, การสอนสังคมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the need for teaching competency development 2) to improve teaching competency 3) to reflect the results of teaching competency development 4) to measure student satisfaction with the development of teaching competency. The sample group included a total of 16 students/persons from the Teaching Social Studies Department in the academic year 2020, obtained through purposive sampling. The research was conducted in four steps: 1) studying the competency requirements used in teaching management, 2) developing and applying a teaching competency model, 3) actual application to the target group, and 4) Activity Reflection Report (AAR).

[1] สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Department of Teaching Social Studies, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus
[2] สาขาวิชาการภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Department of Teaching Thai Language, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

The results of this research found that: the study of the needs of professional teaching students was at the highest level, particularly in terms of strategies to motivate learners. Regarding the planning aspect, the setting of the learning atmosphere and classroom management represented the second level of need. The reflection of learning management resulted in the lowest level of need. The feedback and evaluation from students indicated that the overall teaching aspect of the students was at a high level. The results reflected the outcomes of competency development, with 90 percent of students and teachers participating in the practice, providing qualitative feedback.

Students had practical and actual results in a total of 11 activities, all aimed at promoting diverse learning in social studies, religion, and culture. Media production for learning activities was also included. Overall, student satisfaction with the development of teaching among professional students in the field of teaching social studies was at a high level.

Keywords: Development, Teaching competency, Teaching social studies

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตละความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งกระทบต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของมนุษย์ ตลอดจนพัฒนาการของวิทยาการสมัยใหม่ที่เป็นศาสตร์บูรณาการ และข้ามวัฒนธรรม เป้าหมายของการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นที่จะพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล ลักษณะของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ (มคอ 1) ฉบับนี้จึงจัดทำขึ้นโดยอิงงานวิจัยในอดีตที่พบว่ามีความซ้ำซ้อนของโครงสร้างรายวิชา รวมทั้งอิงงานวิจัยจากบทเรียนการผลิตครูของประเทศต่าง ๆ ในสากลที่มีความก้าวหน้าในการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู ตลอดจนการระดมความคิดและประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับการยกระดับการศึกษาของครู เป็นหนึ่งในวาระสำคัญด้านการศึกษาที่ 11 ประเทศในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้จะต้องทำร่วมกัน ซึ่งองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีมีโอ) ได้เป็นผู้นำเรื่องนี้ในช่วงเวลา ตั้งแต่ปี 2558 โดยมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากกระทรวงศึกษาธิการใน 11 ประเทศเป็นแกนสำคัญ ดีกว่าโรงเรียนในปัจจุบัน ได้ดำเนินการภายใต้โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและสลับซับซ้อนด้านความรู้ และข้อมูลข่าวสาร ครูมีหน้าที่ต้องเตรียมนักเรียนให้พร้อมด้วยทักษะที่จำเป็นและเป็นที่ต้องการสำหรับอนาคต ด้วยเหตุนี้ ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยอาชีพ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองโดยนำกรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปใช้เป็นแนวทางกรอบสมรรถนะนี้ ประกอบด้วยสมรรถนะที่จำเป็น 4 ด้านประกอบด้วย 1) รู้และเข้าใจในสิ่งที่สอน (Know and understand what I teach) โดยเรียนรู้เพิ่มเติม ในเรื่องที่สอนให้กว้างและลึกขึ้น เข้าใจกระแสนิยมเกี่ยวกับการศึกษา นโยบายและหลักสูตร รวมถึงติดตาม ข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก 2) ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ (Help my students learn) ครูต้องรู้จักนักเรียน ใช้วิธีการสอน ที่ได้ประสิทธิผลสูงสุด นอกจากนี้ยังต้องประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะกับนักเรียน 3) ให้ชุมชนมีส่วนร่วม (Engage the community) โดยร่วมมือกับพ่อแม่และผู้ปกครอง สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีความเคารพ และเข้าใจในความหลากหลาย 4) เป็นครูที่ดีในทุกวัน (Become a better teacher everyday) ครูต้องรู้จักตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตนเป็นคนดีและเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน อีกทั้งยังต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนซึ่งสอดคล้องกับนโยบายที่เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ในวันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557 สำหรับนโยบายด้านการศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและ

วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับครูในข้อที่ 4.6 ว่าจะพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพและจิตวิญญาณของความเป็นครู เน้นครูผู้สอนให้มีคุณวุฒิตรงตามวิชาที่สอนนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครู หรือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การเรียนทางไกล การเรียนโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) ประกอบกับร่างแผนปฏิบัติการหรือ Roadmap การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2558-2564 ของกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 6 ด้าน คือ 1) การปฏิรูปครู 2) การกระจายโอกาส และคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม 3) ปฏิรูปการบริหารจัดการ 4) ปรับระบบการผลิตและพัฒนากำลังคน เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน 5) ปฏิรูปการเรียนรู้ 6) การปรับระบบการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และในข้อหนึ่งของการพัฒนาครูให้ความสำคัญและเชื่อว่า ครูเป็นผู้เรียนที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองและได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการวิจัยของสถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญและสำนักส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้สำรวจเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 14-18 ปี ในพื้นที่ 17 จังหวัด จำนวน 4,255 ตัวอย่าง ในการสอบถามเสียงสะท้อนของเด็กและเยาวชนรวมถึงผู้ปกครองที่อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาไทย พบว่า คำถามลำดับแรก ที่อยากจะถามครูมากที่สุด คือคำถามเกี่ยวกับวิธีการสอนของครู (ร้อยละ 25) ทำไมครูจึงไม่หาวิธีการสอนที่สนุก ไม่น่าเบื่อ ทำไมเวลาสอนต้องใช้วิธีอ่านหนังสือ ครูมาสอนหนังสือหรือมาอ่านหนังสือให้นักเรียนฟัง และทำไมสอนในห้องเรียนไม่รู้เรื่อง แต่สอนพิเศษรู้เรื่อง โดยเด็กและเยาวชนมากกว่า 2 ใน 3 อยากให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนของระบบการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากหลักสูตรการสอนเน้นเนื้อหาทฤษฎีมากกว่าการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ดังนั้นการยกระดับและการพัฒนาครูของต่างประเทศนั้นยังคงให้ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อคุณภาพของการศึกษา โดยครูจะต้องมีความรอบรู้มีความเป็นมืออาชีพ และเป็นผู้มีนวัตกรรมการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ซึ่งต้องที่จะเพิ่มการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอบรม มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนา มีระบบพี่สอนน้องและสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษาครูให้ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
3. เพื่อสะท้อนผลการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
4. เพื่อวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วยนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จำนวน 16 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ใน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีการศึกษา 2563

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการวางแผนในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้และการบริหารจัดการห้องเรียน 3) ด้านกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 4) ด้านผลย้อนกลับและการประเมินผลผู้เรียน 5) ด้านการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

2. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ในการวิจัย ซึ่งแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

2.1 การดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาแนวคิด หลักการ และสำรวจความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา เป็นขั้นตอนในการออกแบบเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักศึกษา

2.2 การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาตามสมรรถนะซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากการศึกษาสำรวจในระยะที่ 1 มาพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองเพื่อตรวจสอบความคุณภาพและความเหมาะสมของกรอบการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ซึ่งนำผลที่ได้หลังจากการทดลองมาปรับปรุงตามคำแนะนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นปรับปรุงแล้วนำกรอบการพัฒนาสมรรถนะไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

2.3 การดำเนินการระยะที่ 3 นำกรอบการสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มาใช้ในจริงกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาที่จะออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 มาจัดกิจกรรมตามกรอบที่ได้วางไว้แล้วนักศึกษานำกระบวนการที่ได้ไปใช้ทดลองจัดกิจกรรมจริงในสถานศึกษา ตามกรอบของการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

2.4 การดำเนินการระยะที่ 4 นำผลที่ได้จากการทดลองที่ได้จากสถานศึกษาของนักศึกษามาทำผลสะท้อนกลับของกิจกรรม (AAR) ผู้วิจัยประเมินผลสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา สรุปผลการประเมินเพื่อวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจเป็นเพศชาย 9 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 และเพศหญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะที่มีความต้องการระดับมากที่สุด คือ ด้านกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.45) ความต้องการระดับมากคือ ด้านการวางแผนในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.40) ระดับความต้องการรองลงมาคือ ด้านการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้และการบริหารจัดการห้องเรียน ($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.38) และด้านการ

สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ โดยรวมต้องการมาก ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.35) ส่วนระดับความต้องการน้อยที่สุดคือ ด้านผลย้อนกลับและการประเมินผลผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = 0.33)

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

	รายการประเมิน	$\bar{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1	ผู้จัดกิจกรรมมีการเตรียมการสอน / องค์ความรู้ / กิจกรรม	4.19	0.40	มาก
2	การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	4.13	0.34	มาก
3	เนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริง	3.88	0.34	มาก
4	ผู้จัดกิจกรรมแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	4.06	0.25	มาก
5	กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน	4.06	0.25	มาก
6	ผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	3.94	0.44	มาก
7	ผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันอภิปราย	3.88	0.34	มาก
8	กิจกรรมการเรียนสนุกและน่าสนใจ	3.94	0.44	มาก
9	ผู้จัดกิจกรรมให้โอกาสนักเรียนซักถามปัญหา	4.25	0.45	มากที่สุด
10	ผู้จัดกิจกรรมใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย	4.06	0.25	มาก
11	ผู้จัดกิจกรรมยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน	4.25	0.45	มากที่สุด
12	ผู้จัดกิจกรรมให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน	3.81	0.40	มาก
13	ผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ	4.31	0.48	มากที่สุด
14	ผู้จัดกิจกรรมตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม	4.06	0.25	มาก
15	ผู้จัดกิจกรรมมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจาเหมาะสม	3.88	0.34	มาก
16	ผู้จัดกิจกรรมเข้าสอนและออกตรงเวลา	3.75	0.45	มาก
17	นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินผลล่วงหน้า	3.81	0.40	มาก
18	นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน	3.94	0.44	มาก
19	ผู้จัดกิจกรรมประเมินผลอย่างยุติธรรม	4.06	0.25	มาก
20	นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข	4.25	0.45	มากที่สุด
	รวม	**4.03**	**0.40**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.40)

3. ผลการสะท้อนผลการพัฒนาสมรรถนะพบว่า นักศึกษาและอาจารย์เข้าร่วมการปฏิบัติงานร้อยละ 90 สะท้อนผลและในเชิงคุณภาพ นักศึกษามีองค์ความรู้ด้านสมรรถนะการสอนสาขาวิชาการสอน

สังคมศึกษาและผลการปฏิบัติ/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง จำนวน 11 กิจกรรม จากที่นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลพบว่าขั้นตอนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งนักศึกษาได้จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายเป็นที่สนใจของนักเรียนรวมทั้งการผลิตสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของในกิจกรรม ด้านอุปสรรค ที่พบในระหว่างการปฏิบัติงาน เนื่องจากการออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) ทำให้นักศึกษาบางกลุ่มต้องจัดในรูปแบบออนไลน์

4. ผลการวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจของนักศึกษาต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = 0.36) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ด้านการเตรียมเนื้อหาในการจัดจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.31, S.D. = 0.48) ผู้สอนมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจาเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยรองลงมาเป็นอันดับที่สอง ($\bar{x}$ = 4.19, S.D. = 0.40) องค์ความรู้ทันสมัยสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง กิจกรรมส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการจัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งเปิดโอกาสซักถามปัญหาและข้อสงสัย มีค่าเฉลี่ยรองลงมาเป็นอันดับที่สาม ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = 0.34) การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และการจัดกิจกรรมชัดเจน ผู้สอนใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย และผู้เรียนทราบเกณฑ์และวิธีการประเมินผลก่อนทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยรองลงมาเป็นอันดับที่สี่ ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = 0.25) ผู้สอนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยรองลงมาเป็นอันดับที่ห้า ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 0.34) และส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.81, S.D. = 0.40)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจเป็นเพศชาย 9 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 และเพศหญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวางแผนในการจัดการเรียนรู้ โดยรวมต้องการมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และ วาสนาไทย วิเศษสัตย์ (2563) เรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยการวิจัยพบว่าสมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสืบค้นและการใช้งาน 2) ด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ด้านเอกลักษณ์และคุณภาพชีวิต 4) ด้านการสอนและการเรียนรู้ 5) ด้านเครื่องมือและเทคโนโลยี และ 6) ด้านการติดต่อสื่อสารและการประสานงาน จากการสำรวจระดับความต้องการในการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้สมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครูยังมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาวิชาชีพครู ดังนั้นได้ระบุเป็นเชิงนโยบายไว้ในมาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานคุณวุฒิ และมาตรฐานการศึกษาชาติ

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งนักศึกษาได้จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายเป็นที่สนใจของนักเรียนรวมทั้งการผลิตสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของในกิจกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอน

สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประยูร เชาวนีนาท (2560) เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้วยวิธีการชี้ แนะสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน และศึกษาผลสะท้อนจากการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการชี้แนะ สำหรับนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาภาษาอังกฤษ พัฒนาโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการสัมภาษณ์ พบว่า การชี้แนะทำให้ได้รับความรู้และความมั่นใจในการพัฒนางานการสอน และช่วยให้ งานในการจัดการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายการฝึกวิชาชีพครู

3. ผลการสะท้อนผลการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After action review: AAR) นักศึกษาได้ดำเนินการศึกษาเนื้อหาสาระที่จะนำไปจัดกิจกรรมเพื่อออกแบบกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการนำเอาตัวอย่างข้อมูล เหตุการณ์สถานการณ์หรือปรากฏการณ์จากการสังเกตทดลอง เปรียบเทียบหรือวิเคราะห์ และสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์และออกแบบกิจกรรม วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย ในการจัดทำแผนกิจกรรมได้หลายรูปแบบ เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญเดช พันธุวัฒน และ วรวุฒิ แสงเฟือง (2562) เรื่อง การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเครื่องมือวิจัย ในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม การติดตามผล และทักษะชีวิตของนักเรียน ในระยะยาวโดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาเครื่องมือแบบบันทึกการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมก่อนและระหว่างดำเนินกิจกรรม (B&D form; before action review: BAR & during action review: DAR) และแบบบันทึกการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หลังกิจกรรมและการสะท้อนคิด (A&R form; after action review: AAR & reflective practice) ในการพัฒนากิจกรรมและกระบวนการการถอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ 2)เพื่อใช้ประโยชน์จากเครื่องมือวิจัยในการถอดบทเรียน และการใช้เครื่องมือวิจัย ในการติดตามผลโครงการ และทักษะชีวิตของนักเรียน

4. ผลการวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจของนักศึกษาต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวา เหล่าปาสี และ จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย (2560) เรื่อง วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษา 2) ระดับสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้ในสถานศึกษา 3) วัฒนธรรมองค์การซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้ในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษา อยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน 2) สมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้ในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน 3) วัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาประกอบด้วย วัฒนธรรมแบบมุ่งคน วัฒนธรรมแบบมุ่งงาน และวัฒนธรรมแบบมุ่งบทบาท เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษา โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 58.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การสอนเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีการสอน และการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาและผลการทดลองใช้แผนกิจกรรมในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาวิชาชีพครูได้เป็นกระบวนการ “5 ส” ดังต่อไปนี้ 1) การสร้างองค์ความรู้ด้านสังคมศึกษา หลักสูตรการสอนและการจัดการเรียนรู้ 2) สร้างเทคนิคการสอน การจัดการห้องเรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) สร้างความมั่นใจในบทบาทการเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา 4) สร้างการพัฒนานวัตกรรมการสอนและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา 5) สร้างการประเมินผลการพัฒนาศักยภาพในการสอนและการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. การเลือกเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเพศ วัยและระดับความสามารถในการเรียนของนักเรียนด้วย หากเนื้อหาใดที่นักเรียนสนใจ นักเรียนจะเกิดความกระตือรือร้นการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

2. ระหว่างการดำเนินการจัดกิจกรรม นักศึกษาควรสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งอาจจะไม่เข้าใจต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม หรือเกิดการเรียนรู้ช้า หรือต้องการความช่วยเหลือ ควรใช้เทคนิคเสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ อธิบายให้เข้าใจอย่างชัดเจนอีกครั้ง

3. ผู้สอนต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคน คอยสนับสนุนให้กำลังใจและเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง รวมทั้งให้เวลาผู้เรียนในการฝึกฝนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

4. ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ เทคนิค เพื่อสร้างสมรรถนะการสอนสังคมศึกษาให้แก่นักศึกษาในการปฏิบัติการสอนทุกระดับในหลักสูตรวิชาชีพครู

แหล่งอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562*. ราชกิจจานุเบกษา. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/056/T_0012.PDF

ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และวาสนาไทย วิเศษสัตย์. (2563). *การศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู.* วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 15(1), 106-117.

ทิวา เหล่าปาสี และจิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2560). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 9*(1), 286-298.

ประยูร เชาวนีนาท. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการชี้แนะสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.* มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ปัญญเดช พันธุวัฒน และวรวุฒิ แสงเฟือง. (2562). การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเครื่องมือวิจัย ในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม การติดตามผล และทักษะชีวิตของนักเรียน ในระยะยาว. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 13*(2), 81-119.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี -สฤษดิ์วงศ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *การกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21.* สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.